

Ådselbiller

Ådselbiller er en gruppe af biller, der er nært beslægtede med rovbiller. Der findes to underfamilier, nemlig Silphinae (ådselbiller) og Nicrophorinae (ådselgravere). Det er jordbundsdyr, som primært er knyttet til ådsler, dog æder nogle arter også andet henfaldent organisk materiale.

Ådselbillegruppen er udbredt i tempererede og subtropiske områder. De findes særligt på den nordlige halvkugle, men også i Australien og Sydamerika. Derimod findes de stort set ikke i troperne. I Danmark har vi ca. 20 arter, og på verdensplan er der omkring 200 arter.

Ligheder

Fælles for dem alle er, at de er store biller på 10-30 mm med en kraftig og kompakt krop. Benene er tynde, men de har kraftige antenner med 11 led. Nogle har en kølle i enden af antennerne, og hos andre er antennerne blot let fortykkede mod enden. Dækvingerne er ofte forkortede bagtil, så spidsen af bagkroppen rager ud. Under dækvingerne gemmer sig et sæt vinger. Det er dog ikke alle arter, der flyver. De arter, der ikke flyver, lever typisk af jordlevende hvirvelløse dyr som fx snegle, mens de arter der flyver, primært lever af hvirveldyr.

De voksne biller æder primært de oppustede og henfaldende ådsler, hvor der også er maddiker at æde. Larverne æder primært de henfaldende og tørre ådsler. Larverne er flade med vingagtigt udtrukket rygskjolde (gælder de fleste arter). De har veludviklede ben og to vedhæng på niende bagkropsled, altså tæt på bagkroppens spids.

Forvekslingsmuligheder

Der findes mange lignende biller, men disse er ikke nært beslægtede trods ligheden. Rovbiller kan forveksles, da disse også har forkortede dækvinger. Dog er rovbiller oftest noget mere langtrukne i kroppen, og så løfter de typisk "halen", deres bagkrop, skorpionagtigt, hvis de føler sig truet.

Stor kæmpe rovbille
Maja Moholt

På grund af deres størrelse og den kølleformede antenne kan ådselbiller forveksles med skarnbasser og andre store torbister. Ådselbiller er dog mere fladtrykte og har forkortede dækvinger.

Larverne kan forveksles med bænkebidere, men er mere langstrakte og er mere pileformede (bredest fortil og smallest bagtil). Desuden har billelarverne kun seks ben i alt, mens bænkebidere har 14.

Bænkebidere
Foto Lenette Schunck

Super sejt!

Alle ådselbiller har en virkelig god lugtesans, og de kan lugte et dødt dyr på op til 3 kilometers afstand med deres antenner! Ådselbiller udøver ikke, eller næsten ikke, yngelpleje og opholder sig primært i større ådsler. Det tager 25-58 dage at udvikle sig fra æg til voksen bille. Ådselbiller kan hjælpe politiet, når man skal finde ud af, hvor længe nogen har været død. Grunden til dette er, at de voksne biller primært lever af maddikerne i ådslet og kommer derfor typisk lidt senere til et ådsel.

Ådselgravere graver mindre ådsler som mus eller småfugle ned og ses tit på stier. Jorden fjernes under ådslet, så det synker ned og til sidst er helt dækket af jord. Ådselgravere udøver yngelpleje og fodrer og beskytter larverne. Under jorden fjernes fjer/hår fra ådslet, og kødet formes til en kompakt kugle, hvori hunnen laver en lille fordybning, som fyldes med opgyldet, delvist fordøjet væv/kød/hud/fedt. Æggene lægges i jorden, og når de klækker, kalder hunnen på larverne med pibende kaldesignaler, der frembringes ved at gnide bagkroppen mod dækvingerne, og hun fodrer larverne fra ådselkuglens top ved at gylpe føde op til dem, ligesom fuglene gør. De voksne biller forbliver i reden og forsvaret den, til larverne er udvoksede. Hvor lang tid det tager fra æg til voksen bille, afhænger af, hvor gode forældrene er til at fodre larverne.

Ådselgravere begraver ådslet for at undgå konkurrence fra bl.a. fluer, så derfor kommer de typisk tidligt til et ådsel. Er der for mange maddiker i et ådsel, finder ådselgravere et andet ådsel.

Enkelte ådselbiller er specialiserede rovdyr – de fanger og æder altså levende dyr. Et eksempel her er den lidt sjældne **firepletet ådselbille**, der jager sommerfuglelarver blandt blade på træer og buske i løvskove.

Matsort ådselbille er en planteæder, der kan finde på at æde roer, rødbede, kål osv. og derfor generer landmanden. Den findes oftest i nærheden af marker med disse afgrøder, men også i skovbryn og bynær natur.

Ådselgravere, fx **skovådselgraveren**, går sammen flere individer (haner og hunner) om at grave et ådslet ned, men kun en hun lægger æg ved det, og hun beskytter og fodrer larverne, til de forpupper sig under ådslet. Der er stor konkurrence om at blive den vindende hun og han. Ofte deltager flere biller i selve nedgravningen, men til sidst overtages ådslet typisk af et billepar.

Ligrøver kan blive helt op til 2,5 cm lang og er en af vores største ådselbiller. Den er helt sort med undtagelse af de yderste tre led af antennerne, der er røde og jævnt fortykkede. Den findes både i skoven og ude i det åbne land.

Sort ådselgraver kan blive lige så stor som ligrøver. Den er også helt sort, på nær dens tre yderste antennelid der er rødgule, men den har kølleformede antennespidser. Den findes de samme steder som ligrøver.

Snegleådselbille har som noget helt særligt et aflangt og smalt hoved, der stikker godt ud fra brystet. Dette er en tilpasning, der gør, at den kan komme godt ind i sneglehusene og æde sneglen derinde. Udover husbærende snegle æder den også orme, insekter og ådsler. Den jager om natten på skyggefulde, fugtige steder, hvor dens bytte findes.

Rødbrystet ådselbille er en af vores almindeligste ådselbiller. Den er sort med rødt bryst, og så ser den fløjlsagtig ud, som om den har pels, hvilket den også har. Hårene i pelsen er meget korte og fine. Den findes i løvskov, men også på lysåbne lokaliteter, hvor der er lidt skygge.

